

Курловіч Максім Сяргеевіч,
курсант 1 курса
Навуковы кіраўнік Гришанков М. М.,
старшы выкладчык
Беларускі нацыянальны тэхнічны ўніверсітэт
г. Мінск, Рэспубліка Беларусь

ЗВЕРСТВА ФАШЫСТАЎ НА БЕЛАРУСКІХ ЗЕМЛЯХ

Анатацыя. Трагедыя вескі Ала – гэта адзін з самых страшных актаў генацыда ў гады Вялікай Айчыннай вайны, дзе ў адзін дзень загінула каля 2 000 мірных жыхароў, уключаючы 950 дзяцей.

Ключавыя словы: Генацыд, веска, мірныя жыхары, гібель, подзвіг.

Увядзенне. *Ала – мы жывыя, пакуль нас помняць*

Ала – сімвал трагедыі беларускага народа, журботная старонка ў гісторыі нашага краю. Пра трагедыю, якая адбылася ў беларускай весцы Хатынь, ведае ўвесь свет, пра Алу яшчэ зусім нядаўна ведалі нямногія. Веска Ала ўжо не існуе. Яна не пазначана на картах, яе няма ў спісе населеных пунктаў нашага раена.

Асноўная частка. Знаходзілася гэтая веска сярод лясоў і балот, на беразе ракі. Паводле перапісу 1926 года жыло ў ёй 168 чалавек.

Да 1944 года фашысты абыходзілі Алу бокам, так як вакол яе былі лясы і балоты. Але, наступіла зіма 1943–1944 гадоў. Чырвоная Армія наступала.

У весках і весках фашысты сталі жорстка распраўляцца з мясцовым насельніцтвам. Каб выратавацца, у Алу пацягнуліся жыхары суседніх весак: Чыркавічы, Здудзічы, Ракшын, Рудня, Какаль (Светач), Іскра, Дзядное,

Кароткавічы, Плесацічы, Антонаўка, Сельнае, Мармаль. Менавіта таму атрымалася так, што Ала – веска па плошчы роўная Хатыні, па колькасці ахвяр перавышае колькасць загінуўшых у Хатыні ў 12 разоў.

Чаму спалілі Алу?

У Беларусі ўжывалася карная практыка – за гібель хоць бы аднаго нямецкага салдата знішчалася ўся веска, уключаючы старых і дзяцей. Таццяны Калейчык, жыхарка вескі, успамінала: «...у канцы снежня 1943 года на масце праз раку Алу нехта забіў, а, можа, параніў нямецкага салдата.

Калі немца забілі, усе жыхары Алы сабраліся і пайшлі ў лес, пабаяліся, што спаліць.... Сядзелі-сядзелі ў лесе, а немцаў няма. З 13 на 14 студзеня на ноч сабраліся і пайшлі ў свае хаты ... [1]».

Казалі таксама, што жыхары вескі, якія складаліся ў партызанскім атрадзе, на гэтым мосце застрэлілі ваеннага кур'ера фельд'егера паштовай службы германскай арміі.

Гэта і стала прычынай помсты нацыстаў.

Страшны ранак

Наступіла раніца 14 студзеня 1944 года. У веску ўварваўся карательны атрад, які акружыў яе. Жыхароў адводзілі на край вескі, заганялі ў дамы, атрыды, якія затым узрывалі і падпальвалі. Расстрэльвалі людзей з аўтаматаў, трупілі сабакамі.

Было расстраляна і спалена 1 758 мірных жыхароў – з іх 950 дзяцей, 508 жанчын, 100 мужчын, 200 старых. Да вызвалення вескі яны не дажылі ўсяго два тыдні. 27 студзеня 1944 года страшнае папялішча паўстала перад салдатамі 41-й стралковай дывізіі 48-й арміі. У брацкай магіле захаваны астанкі мірных жыхароў і воінаў-вызваліцеляў. У 1958 годзе на брацкай магіле ўсталявалі помнік – скульптура ўкланчанага воіна з аўтаматам на грудзях.

Выратавацца атрымалася нешматлікім

На жаль, многія абставіны гэтых трагічных падзей неизвесны. Стрыечная сястра майго прадзеда Вольга Курловіч з малалетнім сынам прыкінулася мёртвай сярод трупаў. Тарас Калеснеў, сцякаючы крывей, бачыў людзей, што падалі ад куляметных чэргаў. Гаўрыіл Кандрацьевіч Зыкун за пару гадзін да трагедыі сышоў з сям'ёй у лес, а вярнуўшыся праз некалькі дзен, быў узрушаны ўбачаным. Абгарэлыя хаты і горы загінулых: у хатах, у агародах, у студнях і, больш за ўсе, у калгаснага хлява....

У 1945 годзе ў Бранску адбыўся судовы працэс над ваеннымі прэступнікамі, датычнымі, у тым ліку, і да спалення вескі Алы.

У якасці сведак на судовым працэсе прысутнічалі адны з нямногіх якія жылі жыхароў – Арцем Усціменка і Вольга Курловіч [2].

Мы памятаем...

Пасля вайны сваякі загінулых спрабавалі адрадзіць веску. Адстраівалі дома, адкрылі школу.... Але мясцовасць была цяжкадаступная. Па гэтаму людзі аддалі перавагу сяліцца ў іншых месцах.

У памяць аб трагедыі, якая адбылася ў Але з жыхарамі дванаццаці весак, у 2013 годзе на месцы першага двара былой вескі ўсталявалі памятны знак і крыж. Неўзабаве было вырашана пабудаваць мемарыял на месцы вескі Ала. Абвясцілі збор сродкаў. У праекце ўдзельнічалі прадпрыемствы, грамадскія арганізацыі, простыя грамадзяне. Праект быў рэалізаваны, і 21 чэрвеня 2020 года адбылося адкрыццё мемарыяла.

У адкрыцці мемарыяла ўдзельнічаў прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр Лукашэнка. У сваім выступленні Кіраўнік дзяржавы нагадаў:

- Цяпер, калі подзвіг нашага народа ставіцца пад сумнеў, мы справыем усе, каб тыя, хто да гэтага часу лічыць, што Гітлер «нес славянам цывілізацыю», засвоілі ісціну. У вачах ворага беларусы, украінцы і рускія не былі людзьмі. Фашысты прыйшлі на нашы землі, каб на загадзе фюрэра знайсці «чалавечы матэрыял», які будзе апрацоўваць палі і карміць вялікую германскую нацыю.

Але супраціў, з якім слупнуўся агрэсар, стаў для мірных жыхароў фатальным. Дух непакорлівасці ворагу – вось, што хацелі знішчыць гітлераўскія акупанты, сеючы смерць і жах на сваім шляху [3].

Капсула з зямлей вескі Ала знаходзіцца ў крышце Храма Усіх Святых у горадзе Мінску.

Гэта гісторыя майго краю. Адзінымі сведкамі застаюцца памятныя месцы вайны, месцы гібелі воінаў і мірных жыхароў.

Заклучэнне. Сення Ала не існуючая веска, а мемарыял, які нагадвае аб бесчалавечнай жорсткасці і які заклікае да вечнай памяці і свету.

Спіс выкарыстанай літаратуры

1. Единый урок, посвященный 80-летию трагедии в д. Ола [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://adu.by/images/2025/Biblioteka-edinyh-urokov/2/Tragedia-v-d.ola-14-anvara/Primerna-matrica-uroka/matrica-edin-urok-tragediya-v-derevne-Ola>. – Дата доступа: 14.11.2025.

2. Неизвестные факты и страшные цифры об уничтоженной деревне Оле [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.sb.by/articles/ola-sestrakhatyni.html>. – Дата доступа: 14.11.2025.

3. История одной белорусской деревни, трагизм и ужас судьбы которой до сих пор нельзя осознать без содрогания [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.sb.by/articles/o-chem-plachut-kamni-oly.html>. – Дата доступа: 14.11.2025.